

Так, у НМТ з математики буде використано завдання з короткою відкритою відповіддю. Як і минулого року, під час роботи з тестами з математики вступники зможуть користуватися довідковими матеріалами.

Схожою до структури тесту з математики буде структура завдань з фізики та хімії. У тесті з історії України з'являться завдання на встановлення відповідності та завдання з вибором трьох правильних відповідей із семи запропонованих варіантів. При цьому тематика завдань з історії України значно буде розширена: цього року вони охоплюватимуть другу половину XVI – початок XXI століття, тобто перевірятиметься матеріал, вивчений у 8-11-х класах.

Завдання з біології та іноземної мови мають свої особливості та специфіку. Так, у тесті з біології передбачено завдання із вибором трьох відповідей із трьох груп запропонованих варіантів, а з іноземної мови – на заповнення пропусків у тексті та без завдань з відкритою формою відповіді,

аудіювання (розуміння мови на слух).

Український центр оцінювання якості освіти не пізніше травня 2023 року підготує та надасть у загальний доступ демонстраційний варіант НМТ з усіх навчальних предметів, з яких можна проходити тестування. Використовуючи онлайн тестувальник Львівського регіонального центру оцінювання якості освіти, можна наживо пройти тест, ознайомитись із форматом завдань, їхньою складністю, зрозуміти, як розподілити свій час, і побачити результат.

Отже, комп'ютерне оцінювання, яке вже другий рік поспіль оцінює здібності вступників, може стати повноцінним зовнішнім незалежним оцінюванням із своїми вагомими перевагами. Тому пілотований і апробований у 2022 році національний мультипредметний тест став надійним інструментом відбору абітурієнтів до закладів вищої освіти, а, головне, забезпечив максимально можливу безпеку складову оцінювання.

Г. БРАТКОВА

СТАН ОРГАНІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ (ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ МОНІТОРИНГОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ)

Одним із пріоритетів державної політики та безпеки України є національно-патріотичне виховання. В умовах воєнного стану виховний процес набуває вагомих ознак національного характеру. На сучасному етапі, виникає нагальна потреба посилення національно-патріотичного виховання молоді на основі національних та європейських цінностей.

На виконання наказу Департаменту освіти і науки Сумської обласної державної адміністрації від 12.09.2022 № 102-ОД «Про проведення регіональних моніторингових досліджень у 2022-2023 навчальному році» у листопаді 2022 року було проведено моніторингове дослідження стану організації національно-патріотичного виховання в закладах освіти Сумської області.

Метою дослідження було отримання інформації про стан організації та результативності виховної роботи з питань національно-патріотичного виховання в закладах освіти.

Дослідження проводилось методом анкетування заступників директора з виховної роботи, учителів, учнів закладів освіти, які навчаються в 5-6-х та 10-11-х класах, батьків.

Моніторинг був проведений у восьми закладах загальної середньої освіти Сумської області. У дослідженні брали участь 490 респондентів. Окрім одного заступника директора з кожного закладу освіти, на питання анкет відповіли 88 учителів, 156 учнів 5-6-х класів, 140 учнів 10-11-х класів, 98 батьків.

Результати моніторингового дослідження свідчать про те, що у всіх закладах освіти робота з досліджуваного питання носить системний характер: у закладах створено освітнє середовище, яке природньо виховує учнів у дусі патріотизму, розуміння історії свого народу, національної ідентичності; здійснюється систематична робота відповідно до перспективного плану.

Першочерговими завданнями, які ставлять заступники директора з виховної роботи у процесі роботи з національно-патріотичного виховання учнів, є: формування української громадянської ідентичності, національно-патріотичного світогляду, активної громадянської позиції; поваги до історії, культурного спадку свого народу. Завдання, на якому мають зосереджувати увагу педагоги в умовах сьогодення, один із заступників директора сформулював таким чином: «Виховання нового українця, готового до змін, до виконання обов'язку із захисту України, який розглядає розвиток держави як запоруку власного особистісного розвитку».

Усі представники адміністрації закладів освіти

впевнені, що освітній процес у закладі в повній мірі забезпечує формування в учнів національно-патріотичної свідомості. Серед учителів такої думки дотримується 94% опитаних.

На запитання щодо того, яку роботу проводять у закладах освіти з національно-патріотичного виховання учнів, заступники директорів зазначили, що у всіх закладах вивчається Державний гімн, історія та зміст державних символів, виховується повага до державної атрибутики; проводять культурно-масові заходи щодо ознайомлення з українською культурою та традиціями; організовують вшанування сучасних героїв-захисників, волонтерську діяльність та патріотичні флешмоби, проводять військово-спортивні змагання, ігри. У трьох закладах працює клуб національно-патріотичної тематики. Відповіді представників адміністрації закладів освіти суттєво відрізняються від відповідей учнів 5-6-х класів (рис. 1), ймовірно, учні середньої школи в меншій мірі, ніж старшокласники, включені у процес національно-патріотичного виховання.

Рисунок 1. Форми роботи з проведення національно-патріотичного виховання у закладах освіти (кількість відповідей, у %)

У процесі реалізації Концепції національно-патріотичного виховання педагоги спрямовують зусилля на виховання свідомого громадянина, патріота України. Ці завдання реалізуються через декілька напрямів.

Перш за все, це формування української громадянської ідентичності – здійснення заходів, спрямованих на впровадження та утвердження національних цінностей, формування

громадянської свідомості та відповідальності молоді. Національна свідомість – це ідентифікація особистості зі своєю нацією, усвідомлення моральних та культурних цінностей, знання історії, традицій, звичаїв народу, усвідомлення відповідальності, спільної долі з долею Батьківщини. Результати анкетування вчителів представлені на діаграмі (рис. 2).

Рисунок 2. Формування громадянської ідентичності та свідомості учнів (відповіді вчителів, у %).

Однак, як показало опитування учнів 10-11-х класів, така цінність, як національна ідентичність, гордість за свою національну приналежність є пріоритетом лише для третини старшокласників.

Для формування громадянської свідомості, національної ідентичності велике значення має збереження історичної пам'яті народу. Майже усі вчителі постійно формують в учнів повагу до культурного спадку свого народу (88%); розповідають про видатні державні події, пов'язані зі становленням української державності (86%); про історичне минуле Батьківщини, героїчні сторінки сучасності (80%); про видатних осіб українського державотворення, борців за незалежність України (76%).

Наступний напрям національно-патріотичного виховання – військово-патріотичне виховання – здійснення заходів, спрямованих на формування у громадян готовності до захисту України, громадського сприяння безпеці та обороні України, підвищення престижу військової і спеціальної державної служби. Майже усі вчителі

(94%) під час освітнього процесу висвітлюють хід російсько-української війни та героїзм захисників і захисниць України, виявлений під час захисту суверенітету держави; залучають учнів до вшанування захисників України, які полягли в боротьбі за захист незалежності та територіальної цілісності країни. Переважна більшість опитаних (86%) формують в учнів готовність до захисту суверенітету України та залучають учнів до заходів, спрямованих на підвищення престижу військової служби, готовності до територіальної оборони.

Важливою складовою національно-патріотичного виховання є формування ціннісних орієнтирів молоді, духовно-моральне виховання. Переважна більшість педагогів формують загальнолюдські моральні та соціально-політичні цінності, толерантне ставлення до інших народів, культур і традицій; гордість за здобутки української держави, досягнення наших співвітчизників.

У ході моніторингового дослідження респондентам було запропоновано визначитися із формами проведення заходів патріотичного спрямування, які вони вважають найбільш ефективними та цікавими. Результати анкетування засвідчили, що більшість педагогів ефективними

формами щодо формування національно-патріотичної свідомості вважають зустрічі з учасниками бойових дій, вшанування сучасних героїв-захисників (76% відповідей учителів); участь у благодійних ярмарках, акціях, волонтерській діяльності (62%); військово-спортивні ігри, змагання, збори-походи (56%); святкування державних та національних свят (52%). Учителі менше уваги приділяють соціально-проєктній діяльності учнів (36%), роботі патріотичних гуртків, клубів (22%), участі в діяльності громадських, національно-патріотичних організацій (10%). Однак, слід зазначити, що саме ці форми роботи стимулюють і підтримують громадянську активність молоді – необхідну умову формування стійких ціннісних орієнтацій, які набуваються та проявляються саме через власні дії, вчинки.

Більшість респондентів-старшокласників цікавими назвали такі форми роботи, як патріотичні флешмоби (69% відповідей); військово-спортивні змагання, збори-походи (67%), святкування державних та національних свят (66%), зустрічі з учасниками бойових дій, вшанування сучасних героїв-захисників (63%). Лише 14% опитаних цікавить робота в гуртках, клубах національно-патріотичного спрямування та 4% – соціально-проєктна діяльність, участь у доброчинних проєктах, тобто власна громадянська активність.

Потрібно відмітити, що педагоги недооцінюють таку форму формування громадянської, національної свідомості, як дискусії щодо аналізу історичних та сучасних соціально-політичних подій (цю форму роботи обрали лише 14% учителів). Однак дискусія дозволяє виявляти власну точку зору на події та факти на основі аналізу різних думок, формувати свідоме, аргументоване власне ставлення до поглядів, цінностей, подій тощо. Зрозуміло, чому майже половина старшокласників (48%) обирають цю форму роботи як цікаву та ефективну. Це опосередковано підтверджують і деякі відповіді старшокласників: «Не треба замовчувати існуючі проблеми, треба розмовляти про це»; «Учителі нав'язують власну точку зору, не слухають думку учня».

Опитування учнів 10-11-х класів та батьків засвідчило, що старшокласники та батьки задоволені процесом національно-патріотичного виховання в

закладі освіти. Однак, слід відмітити, що 7% учнів 10-11-х класів надали відповіді такого змісту: «Дуже багато патріотичних заходів», «Ми перевантажені патріотичним вихованням».

Опитування виявило, що в процесі реалізації виховної роботи означеного спрямування виникають певні труднощі. Найчастіше вони з'являються через перевантаженість учнів навчальною діяльністю, що призводить до відсутності часу для участі в позанавчальній діяльності (80% відповідей заступників директорів); 60% респондентів указали на брак часу для підготовки до заходів через велике навчальне навантаження, значну кількість звітів, паперової роботи.

У підлітковому віці важливим для дитини є особистісне самовизначення, самопочуття та самосприйняття себе як індивідуальності. Більшість старшокласників, у першу чергу, ідентифікують себе як носія певної майбутньої професії. 34% учнів вважають себе українцями. Це свідчить про важливість національної ідентичності для третини опитаних; 18% вважають себе патріотами України, 11% – майбутніми захисниками (захисницями).

Учням 10-11-х класів було запропоновано обрати найбільш важливі для них життєві цінності. Переважну більшість дітей об'єднали такі цінності, як сімейне щастя та самореалізація. Вагомими для більшості опитаних є патріотизм, захист інтересів країни (77%), однак, менше половини учнів (43 %) обрали національну солідарність, повагу до співвітчизників та лише третина респондентів назвали важливою цінністю національну ідентичність, гордість за свою національну приналежність.

Любов до Батьківщини – важлива складова ціннісних орієнтацій, яка виявляється у сформованості почуття патріотизму. Патріотизм громадян є фундаментом суспільства й держави, духовно-моральною основою їх життєдіяльності та ефективного функціонування. Сьогодні патріотизм є нагальною потребою держави, тією цінністю, яка об'єднує українців. Переважна більшість учнів 5-6-х класів (83%) відповіли, що вони є патріотами; 67% старшокласників вважають себе патріотами безумовно, 31% обрали відповідь «швидше так». Аргументуючи свою відповідь, більшість учнів зазначили, що вони народилися та живуть в Україні; люблять, шанують Україну, уболівають за її успіх; підтримують національні звичаї й традиції. Однак, слід звернути увагу на те, що менше половини опитаних завжди спілкуються українською мовою (рис. 3).

Рисунок 3. Ознаки людини-патріота (кількість відповідей, у %)

Незважаючи на те, що більшість педагогів (78%) стверджують, що постійно залучають учнів до суспільно значущої діяльності, серед старшокласників значно менше опитаних розуміють патріотизм саме як активну діяльність, участь у громадському житті країни, наприклад, беруть участь у благодійних акціях, займаються волонтерством 18%.

Усі учні 5-6-х класів та переважна більшість учнів 10-11-х класів (80%) задоволені тим, що живуть в Україні; 67% старшокласників планують і в майбутньому жити й працювати в Україні; більше половини (56%) зазначили, що людина, яка виїздить жити за межі України, не може вважатися патріотом. П'ята частина опитаних бажає влаштуватися на тимчасову роботу за кордоном, щоб мати можливість фінансово забезпечити собі в подальшому гідний рівень життя в Україні. Незначна частина опитаних старшокласників (6%) планують жити й працювати за кордоном, у країні, де немає збройних конфліктів; така ж кількість старшокласників відповіли, що їм байдуже, де жити

та працювати, головне – бути забезпеченим.

Важливим є питання шляхів підвищення рівня патріотизму сучасної молоді. Більшість опитаних педагогів та батьків переконані, що необхідно відроджувати і підтримувати національні традиції, звичаї у сім'ях; активніше залучати молодь до волонтерської діяльності, допомоги постраждалим від війни; проводити зустрічі з воїнами-захисниками, представниками національно-патріотичних організацій.

Враховуючи результати дослідження, можна констатувати, що педагоги постійно опікуються національно-патріотичним вихованням учнівської молоді, мають досвід роботи щодо формування національної свідомості, поваги до держави, культурного спадку українського народу. Однак, вони потребують певної методичної допомоги щодо сучасних ефективних інструментів, технологій, форм та методів (квести, кейси, акції тощо) формування національно-патріотичної свідомості учнів, практичних психологічних рекомендацій щодо роботи з дітьми в умовах війни.

О. БОРИСЕНКО

ОРГАНІЗАЦІЯ ПІДГОТОВКИ ВИПУСКНИКІВ ДО ВСТУПНИХ ВИПРОБУВАНЬ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

У зв'язку зі зміною військово-політичної ситуації в Україні проведення ЗНО, яке за багато років стало дієвим механізмом вступу одинадцятикласників до

закладів вищої освіти (далі ЗВО), стало неможливим. Натомість було проведено національний мультипредметний тест (далі –